

Høringsinnspill til Stortingets justiskomiteé om Representantforslag 89S (2024-2025) - Generell væpning av norsk politi

1. Innledning

Justiskomiteen har følgende representantforslag til behandling:

1. Stortinget ber regjeringen sikre midlertidig bevæpning av politiet frem til Stortinget har behandlet lovforslag om generell bevæpning av politiet og dette har trådt i kraft.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer for Stortinget for å innføre generell bevæpning av politiet.

Politiets Fellesforbund (PF) takker for anledningen til å komme med høringsinnspill i denne forbindelse.

Etter Stortingets forretningsorden § 30 kan et representantforslag få fire ulike utfall ved behandling i en stortingskomité: (1) Avvisning, (2) tilslutning, (3) oversendelse til regjeringen for videre utredning, og (4) vedlegges protokollen. Slik forslaget er utformet, og slik PF oppfatter det politiske klimaet, er det det alternativet om «tilslutning», evt. i kombinasjon med oversendelsesalternativet, som er aktuelt i denne saken. Etter PFs oppfatning er imidlertid situasjonen slik (jf. nedenfor i pkt. 2) at det også kan være mulig for komiteen å gå lenger enn representantforslaget, og selv vedta en midlertidig lov som sikrer den bevæpningsplikten som er omhandlet i forslaget pkt. 1, jf. nærmere nedenfor i pkt. 3. og 4.

2. Situasjonen: Utredning, høring og erfaring

Spørsmålet om norsk politi skal gå over fra å være i utgangspunktet ubevæpnet til generelt å være bevæpnet i tjenesten, har i løpet av det siste tiåret vært gjenstand for to omfattende utvalgsutredninger. Først gjennom bevæpningsutvalgets utredning i NOU 2017:9 Politi og bevæpning, og dernest av Maktmiddelutvalget som ble oppnevnt ved Justis- og beredskapsdepartementet 15. februar 2022, og som avga sin innstilling 7. november s.å. Begge utvalgene har vært bredt sammensatt av personer med ulik kompetanse, interesser og innsikt på feltet. Utredningene har begge vært sendt på høring, og har gitt både de som er direkte berørt og interesseorganisasjoner mv. anledning til å uttale seg om bevæpningsspørsmålet. Etter PFs oppfatning innebærer dette at for selve hovedspørsmålet – skal norsk politi være bevæpnet eller ikke? – er kunnskapstilfanget, legitimiteten og den demokratisk beslutningsprosess som normalt går forut for en lovproposisjon, allerede ivaretatt.¹

De formelle, og gjennom Utredningsinstruksen i ganske stor grad regelstyrte kravene til lovutredninger er derfor allerede i ivaretatt. I tillegg er det også

¹ Jf. Inge Lorange Backer: Loven – hvordan blir den til? side 34-35 og 46.

grunn til å trekke fram at den faktiske polititjenesten i liten eller ingen grad trenger noe forhåndsvarsel eller forberedelse for å tilpasse seg en lovbeslutning om generell bevæpning i tjenesten. Politiloven § 29 annet ledd, jf. Våpeninstruks for politiet § 3-2 inneholder i dag bestemmelser som gir adgang til langvarige bevæpninger. Ser man på hvordan disse bestemmelsene er benyttet i løpet av de siste tiåret, fremgår det at norsk politiet i denne perioden har vært generelt bevæpnet i tjenesten i ca. 30% av tiden. Dette innebærer at dagens politistyrke både gjennom oppæring og i tjenesten har ganske bred erfaring med en generelt bevæpnet polititjeneste. En konsekvens av dette er også at eventuell inkonsistens, disharmoni og uklarheter i forhold til det polisiære regelverket som er basert på et ubevæpnet politi, i stor grad er ryddet av veien.

Den omfattende, langvarige generelle bevæpningen som har funnet sted det siste tiåret, har også gitt samfunnet erfaringer med hvilke eventuelle negative virkninger generell bevæpning har. Etter det PF har erfart, er det ikke registrert noen slike negative erfaringer av betydning.

Når de fleste representantforslag ender med at stortingskomiteen beslutter å legge forslaget ved protokollen, eventuelt i kombinasjon med at man ber regjeringen fremme et ordinært lovforslag om det spørsmålet representantforlaget tar opp,² skyldes det gjerne man mangler den kvalitative og demokratiske forberedelsen som viktige lovendringer normalt krever. Som redegjort for ovenfor, ligger situasjonen helt annerledes an i dette tilfellet. For spørsmålet om innføring av generell bevæpning for politiet gjenstår først og fremst lov- og regeltekniske endringer og justeringer. Det er derfor PFs oppfatning at situasjonen som ligger godt til rette for å vedta en midlertidig lov om bevæpning av politiet.³

3. Midlertidig lov om bevæpning

En slik midlertidig lov kan f.eks. gis følgende innhold: (Kommentarer til de enkelte bestemmelser gis nedenfor i pkt. 5)

§ 1: Formålet med loven er å sikre at norsk politi er bevæpnet i tjenesten inntil permanente bestemmelser om dette i politiloven og Våpeninstruks for politiet er vedtatt og satt i verk.

§ 2: Politiet skal i tjenesten være bevæpnet med enhånds skytevåpen.

§ 3: Departementet (Politidirektoratet) kan i medhold av politiloven § 29 første ledd annet punktum, jf. politiloven § 15 første ledd annet punktum gi instrukser med nærmere regulering av, herunder også unntak fra, bevæpningsplikten i § 2.

§ 4: Loven trer i kraft straks, og oppheves 31. juli 2026.

Vedtakelsen av en midlertidig lov med et slik innhold vil direkte (dvs. uten medvirkning fra regjeringen nå og etter valget til høsten) sikre det formålet som

² Jf. Backer side 81.

³ Jf. Backer side 130.

er omhandlet i representantforslaget pkt. 1. Vedtakelsen av en slik midlertidig lov kan skje etter to ulike prosedyrer, jf. nærmere nedenfor i pkt. 4.

4. To alternative prosedyrer

I Kommentartutgaven til Stortingets forretningsorden (2024)⁴ § 30 annet ledd tredje punktum, heter det bl.a.:

Tilrådingen utformes ved at vedkommende forslag gjengis, enten slik det ble foreslått i representantforslaget, eller med justeringer i ordlyden. Komiteen kan også fremme et nytt forslag innenfor sakens ramme – avhengig av hva det er flertall for i komiteen – eller fremme forslag om at representantforslaget ikke vedtas.

Det kan neppe herske tvil om at utformeningen og forslaget til vedtakelse av en slik midlertidig lov som beskrevet i pkt. 3 ovenfor, ligger innenfor det som i kommentartutgaven beskrives som «et nytt forslag innenfor sakens ramme». Selv om Justiskomiteen selvsagt har kompetanse til selv å foreslå en slik lov, og at realiteten i forslaget dessuten har vært gjenstand for omfattende utredning og høring, jf. ovenfor i pkt. 2, tilsier likevel vanlig praksis at lovforslaget sendes statsråden for kommentar og bemerkninger.⁵ Fordelen med den beskrevne fremgangsmåten er imidlertid at departementet skal forholde seg til og kommentere på det utarbeidede forslaget, og ikke selv skal forberede og utarbeide en lovproposisjon, men kan svare med et «uformelt» brev til komiteen. Dette vil spare tid (og arbeid) i departementet, ikke minst i på slutten av en sesjon i et valgår, hvor presset i departementet på få ferdig lovsaker, gjerne er stort.

Det andre alternative fremgangsmåten er å legge ved lovforslaget som en illustrasjon på hvordan komiteen ser for seg at departementet kan følge opp det anmodningsforslaget som følger av et vedtatt pkt. 1 i representantforlaget. Fordelen med denne løsningen er at man i større grad følger ordinære og velkjente prosedyrer for vedtakelse av lover. Ulempen er, som nevnt ovenfor, at arbeidet og ansvaret for oppfølgingen legges på departementet. Det innebærer at det skal utarbeides en proposisjon og et R-notat, og at dette skal gjennom ulike nivåer i departementet og til slutt få plass på statsrådskartet. Det vil nødvendigvis ta lenger tid enn om statsråden, innen en frist satt av komiteen, «bare» foranlediger at departementet pr. brev svarer på, kommenterer og kvalitetsikrer komiteens forslag.

5. Kommentarer til de foreslåtte bestemmelser

§ 1: Formålet med loven er å sikre at norsk politi er bevæpnet i tjenesten inntil permanente bestemmelser om dette i politiloven og Våpeninstruks for politiet er vedtatt og satt i verk.

⁴ <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/forretningsorden/kommentartutgave-forretningsordenen-2024.pdf>

⁵ Se Backer side 76-79.

Selv om mye av den ordinære lovforberedelsen er gjort, og de til dels langvarige bevæpningsperiodene i løpet av de siste ti årene har ledet til at regelverket er blitt tilpasset et bevæpnet politi, jf. pkt. 2 ovenfor, vil en permanent beslutning om bevæpning kreve en lovgivningsprosess av et visst omfang. Det mest nærliggende og åpenbare er at politiloven § 29 annet ledd må endres. Derneft blir det behov for til dels omfattende endringer i forskriften om Våpeninstruks for politiet. Forskriftens kapittel III om bevæpning må omarbeides i betydelig grad. Ved siden av at flere av bestemmelsene i § 3-2 blir uaktuelle, må det trolig utarbeides regler for i hvilke tilfeller og på hvilket nivå det kan besluttes bevæpning med tohåndsvåpen. Trolig må det også foretas endringer kapittel II om lagring, og i kapittel V om våpenforvaltning og kontroll (jf. særlig § 5-2 om rapportering av antall bevæpninger). Dette vil naturlig nok kreve en del arbeid og ta noe tid. Siktemålet med loven er som det framgår av ordlyden å sikre at en generell bevæpning i samsvar med den midlertidige praksis som er blitt etablert i løpet av de siste ti år, forsetter mens det utarbeides et permanent, helhetlig og konsistens regelverk.

§ 2: Politiet skal i tjenesten være bevæpnet med enhånds skytevåpen.

Bortsett fra å fastsette det åpenbare, nemlig at det i utgangspunktet er en plikt til å være bevæpnet med enhånds skytevåpen i tjenesten, så følger det indirekte av bestemmelsen at for bevæpning med to-håndes skytevåpen vil gjeldende bestemmelser i våpeninstruksen, basert på en hendelsesstyrt bevæpningsbeslutning, jf. særlig § 3-2 første og annet ledd, fremdeles gjelde. Dette er kanskje også et punkt hvor det blir behov for suppleringsbestemmelser i medhold av hjemmelen i § 3.

§ 3: Departementet (Politidirektoratet) kan i medhold av politiloven § 29 første ledd annet punktum, jf. politiloven § 15 første ledd annet punktum gi instruks med nærmere regulering av, herunder også unntak fra, bevæpningsplikten i § 2.

Som nevnt i både i pkt. 2 og i kommentaren til § 1, har det i løpet av de til dels langvarige væpningsperiodene i løpet av de ti årene, blitt foretatt en del nødvendige tilpasninger og presiseringer. Når det det nå innføres en generell og landsdekkende bevæpning som ikke er foranlediget av en konkret og identifisert trusselsituasjon, kan det imidlertid oppstå behov å gi andre og mer utfyllende regler. F.eks. knyttet til spørsmålet om når og hvordan tjenestepersoner som utfører ulike former for ikke-uniformert tjeneste skal være bevæpnet. Jf. også kommentaren til § 2 om tohåndsvåpen. Det kan også oppstå spørsmål om å gjøre unntak for de som i lang tid har utført tjeneste som ikke har foranlediget bevæpning, og som derfor ikke lenger har nødvendig godkjenning, jf. våpeninstruksen § 3-1 første ledd. Bestemmelsen i § 3 tar sikte på å tydeliggjøre at departementet / direktoratet har det nødvendige hjemmelsgrunnlaget for å beslutte slike tilpasninger.

§ 4: Loven trer i kraft straks, og oppheves 31. juli 2026.

PF har fått forståelsen av at en permanent lovregulering planlegges gjennomført i løpet av høsten 2025. En har imidlertid erfaring for at selv forholdsvis «enkle» og uomtvistede endringer kan ta tid. Forslaget om gyldighetstid for den midlertidige loven har tatt høyde for dette. Ikke minst mener PF dette er viktig i de usikre tider vi nå lever i, og hvor det ikke er lett å forutse hvilke andre presserende oppgaver som i løpet av det kommende året kan bli lagt på departementet. For sikre at det ikke må fremmes en forlengelses-proposisjon er gyldighetstiden satt til 31. juli 2026.

6. Avslutning

I høringsuttalelsen til Maktmiddelutvalgets utredning, fremholdt PF det uheldige i at bevæpningsregimet nærmest kunne variere fra tjenestesett til tjenestesett. Forslaget i vårt høringsinnspill er ment som et konstruktivt bidrag til å sikre at politiet (og publikum) opplever en varig og ensartet bevæpningspraksis inntil en permanent lovgivning om generelle bevæpning er på plass. PF håper innspillet vil være til nytte for komiteens arbeid.

Oslo 6. mai 2025.

Unn Alma Skatvold
Forbundsleder

Linda Verdal
Forbundssekretær

